

Imatges i Símbols: Relacions Afectives i de Gènere

2014/2015

Codi: 102583

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2502443 Psicologia	OT	4	1

Professor de contacte

Nom: Nuria Martorell Soldevila

Correu electrònic: Nuria.Martorell.Soldevila@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Tot i que l'assignatura s'imparteix en català, s'ofereixen facilitats diverses a nivell verbal (també documents en castellà) per aquelles persones que tenen dificultats en comprendre el català.

Objectius

L'estudi de les diferents formes d'interpretació i producció dels sistemes simbòlics de la nostra cultura ens permeten conèixer aspectes importants de les representacions mentals i també d'aspectes funcionals de l'individu, la qual cosa constitueix una eina important de diagnòstic i intervenció d'ordre psicològic i pedagògic.

Objectius

1. Estudi de les representacions mentals expressades a través de diferents sistemes de simbolització: temes d'ordre cognitiu, i en especial d'ordre socio-afectiu i de gènere.
2. Estudi de l'evolució i la construcció d'alguns sistemes de símbols i signes de la nostra cultura (construcció dels significats del llenguatge, dels objectes, de les imatges gràfiques (dibuix), audiovisuals, etc.) per part de la població infantil i adulta. Mecanismes psicològics i funcionals d'elaboració i d'interpretació d'aquests sistemes simbòlics.
3. Utilització dels estudis anteriorment esmentats com a instrument d'anàlisi psicològica i psicopedagògica de les conductes de simbolització en diversos temes en general i en particular en els esmentats temes d'ordre socio-afectiu i de gènere
4. Aportació d'enfocaments psicopedagògics conseqüents, d'utilitat en tasques de diagnòstic i reeducació específica.

En acabar l'assignatura l'alumnat hauria de ser capaç de:

1. Conèixer les relacions entre alguns sistemes de simbolització pròpies de la nostra cultura i l'evolució de les representacions mentals de l'individu.
2. Conèixer els mecanismes psicològics que tenen lloc quan els individus construeixen aquests sistemes de simbolització (llenguatge, accions simbòliques, imatges, dibuix, escriptura, etc.). Quan els han d'entendre i quan els han de produir.
3. Utilitzar els esmentats sistemes de simbolització com a eines d'exploració sobre temes diversos, en especial els temes d'ordre socio-afectiu i de gènere.
4. Utilitzar diferents sistemes de simbolització en tasques d'ordre psicològic i psicopedagògic.

Competències

- Analitzar i interpretar els resultats de l'avaluació.
- Comunicar-se eficaçment, fent ús dels mitjans apropiats (orals, escrits o audiovisuals), tenint en compte la diversitat i tots aquells elements que puguin facilitar o dificultar la comunicació.
- Fer revisions sistemàtiques a partir de la consulta de les diferents fonts documentals en psicologia per a recollir, ordenar i classificar dades i materials de recerca
- Identificar i descriure els processos i les etapes del desenvolupament psicològic al llarg del cicle vital.
- Interactuar, mitjançant un treball en equip efectiu, amb els altres professionals implicats.
- Reconèixer la dimensió social de l'ésser humà, considerant els factors històrics i socioculturals que intervenen en la configuració psicològica humana.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar diferents pràctiques de socialització: construccions socioafectives i de relació entre diferents grups d'edat, cultura i gènere.
2. Contrastar diferents fonts documentals.
3. Descriure els processos i les etapes del desenvolupament individual i dels grups familiars.
4. Identificar conceptes i processos psicosocials que mostren la dimensió social i cultural del comportament.
5. Identificar els elements que condicionen la comunicació i l'organització de les tasques.
6. Mostrar una disposició oberta i una actitud favorable a la cooperació.
7. Reconèixer els conceptes teòrics fonamentals en els textos.
8. Relacionar les dades amb l'enfocament teòric adoptat que permeti articular les dades obtingudes amb la intervenció que s'ha de dur a terme.
9. Seleccionar i utilitzar els recursos comunicacionals adequats segons les característiques i les competències de les persones destinatàries tenint en compte l'edat i la identificació cultural.
10. Seleccionar les dades rellevants per a l'avaluació d'un cas considerant el transcurs vital i el context d'intervenció.

Continguts

A: Representació, simbolització, arbitrarietat i convencionalitat en diferents sistemes simbòlics de la nostra cultura. La Semiòtica i La Psicologia. L'individu: Representació mental i diferents formes de simbolització.

B: Representació i llenguatge natural.

1. L'origen simbòlic de les primeres formes de comunicació i de les primeres paraules i enunciat.
2. La construcció dels significats. Errors i significacions. Representacions implícites.
3. Les metàfores del llenguatge. Representacions implícites d'ordre social i/o afectiu.

C: Representació i simbolització amb objectes i accions.

1. El joc simbòlic. El significat dels objectes.

D: Representació i imatge.

1. Interpretació de fotografies, il·lustracions gràfiques, còmics.
2. Interpretació de pel·lícules, televisió. La influència sobre la població espectadora.
3. temes socio-afectius i de gènere.

E: Representació i expressió gràfica figurativa.

1. El dibuix infantil: L'espai, les persones i els objectes. El temps. El moviment.
2. Les representacions socio-afectives i de gènere.
3. El dibuix i el text en la comprensió i en l'expressió de conceptes d'ordre socioafectiu i de gènere..

F: Representació i expressió escrita.

1. L'escriptura infantil: aspectes icònics i arbitraris. La simbolització gràfica de la parla i de les idees.

2. Mecanismes funcionals que intervenen en la construcció del sistema escrit.

G: De forma transversal, en tots els temes: Aspectes funcionals. Diferents aproximacions teòriques sobre les representacions, els models mentals i organitzadors. Aplicació a temes d'ordre socioafectiu i de gènere.

Metodologia

A partir de materials que mostren diferents sistemes i conductes de simbolització facilitats per la professora, s'analitzaran les diferents formes de comprendre i d'interpretar les esmentades conductes. S'estudiaran els principals conceptes teòrics que expliquen la construcció simbòlica i representacional de l'individu i també les implicacions psicològiques i pedagògiques corresponents.

L'alumnat es posarà en situació d'observar i analitzar per si mateix les interpretacions i/o produccions de diferents sistemes de simbolització per part de persones de diferents edats.

L'alumnat, en petits grups, realitzarà alguns estudis de camp, sobre alguns dels temes del programa, basant-se en la metodologia i les exposicions portades a terme a les classes per la professora.

Síntesi

- Classes magistrals
- Discussió sobre l'anàlisi de diferents sistemes de simbolització.
- Tutories per aclarir dubtes i seguiment d'activitats.
- Activitats autònomes: lectures, treball de camp

Tipus d'activitat

- Activitat dirigida: 24%
- Activitat supervisada: 13.33%
- Activitat autònoma: 62.66%

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Clases teòriques i seminaris. Classes magistrals, pràctiques a l'aula, presencials	36	1,44	1, 3, 4
Tipus: Supervisades			
Tutories en grups petits	15	0,6	8, 10
Tipus: Autònomes			
Lectura i comentari de texts. Elaboració d'un treball de camp	94	3,76	1, 3, 4, 8, 10

Avaluació

Evidències d'aprenentatge

EV1. Avaluació parcial (I)

Contingut: S'avaluaran els coneixements adquirits relacionats amb la primera part de l'assignatura.

Autoria: Individual

Pes: 20%

Format de presentació: Escrit

Via de presentació: Presencial

Setmana de presentació: 5

EV2. Avaluació parcial (II)

Contingut: S'avaluaran els coneixements adquirits relacionats amb la segona part de l'assignatura.

Autoria: Individual

Pes: 20%

Format de presentació: Escrit

Via de presentació: Presencial

Setmana de presentació: 9

EV3. Treball de camp

Contingut: Introducció teòrica. Exposició dels objectius i metodologia emprades. Elaboració del treball de camp mitjançant l'anàlisi de les formes de simbolització obtingudes de la mostra emprada. Conclusions.

Autoria: Treball en grup

Pes: 40%

Format de presentació: Escrit

Via de presentació: Presencial i virtual

Setmana de presentació: 15

EV4. Avaluació parcial (III)

Contingut: S'avaluaran els coneixements adquirits relacionats amb la tercera part de l'assignatura

Autoria: Individual

Pes: 20%

Format de presentació: Escrit

Via de presentació: Presencial

Setmana de presentació: 17

Condicions d'avaluació i reavaluació

Estudiant presentat/ada

L'estudiant es considerarà presentat quan hagi lliurat un mínim del 40% de les evidències d'aprenentatge.

Assignatura superada

- Cada evidència ha de tenir una puntuació mínima de 4,00, per a què pugui fer mitjana amb la resta d'evidències.
- L'assignatura es considerarà superada quan el còmput dels percentatges corresponents a cada evidència superi el 5,00

Sistema de reavaluació

La reavaluació es durà a terme en el cas que l'estudiant obtingui una qualificació de l'assignatura entre 4,00 i 5,00 i la nota assolida només podrà incrementar la qualificació ja assolida per l'estudiant

Evidències no superades

Les evidències no superades tindran un tractament diferent, depenent de la nota obtinguda:

- (0,00 - 3,99) es podrà aspirar a obtenir una puntuació màxima de 5,00
- (4,00 - 5,00) es podrà aspirar a obtenir una puntuació màxima de 7,00

Evidències no presentades

Quan l'estudiant no hagi presentat alguna evidència en el calendari marcat, per motius justificats, podrà aspirar a obtenir una puntuació màxima de 10.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Avaluació parcial (I)	20%. Individual. Presencial	1,5	0,06	2, 7
Avaluació parcial (II)	20%. Individual. Presencial	1,5	0,06	2, 7
Avaluació parcial (III)	20%. Individual. Presencial	1,5	0,06	2, 7
Treball de camp	40%. Treball col·lectiu. Lliurament escrit	0,5	0,02	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Bibliografia

Textos que tracten sobre les representacions mentals. Permeten conèixer els mecanismes representacionals mitjançant els quals els subjectes comprenen un fenomen o un tipus de representació simbòlica.

- Belinchon M. Riviere A, Igoa J.M. (1992) Psicología del Lenguaje. Investigación y teoría. Ed. Trotta.
- Johnson Laird, P.M. (1988) La representación mental del significado. A: "Revista Internacional de Ciencias Sociales. Unesco. 115; 49-65.
- Moreno M, Sastre G., Bovet, M. y Leal A.: "Conocimiento y Cambio". Ed. Paidós. Barcelona 1998.
- Moreno Marimón M. De las estructuras a los modelos organizadores. A: "Cuadernos de Pedagogía" N° 244 / Febrero
- Perner "Comprender la mente representacional". Barcelona. Paidós 1994.

Textos que tracten sobre els sistemes de simbolització: els símbols i els signes.

- Eco U. "Signo" Labor . 1988.
- Leal A. "Construcción de sistemas simbólicos. La lengua escrita como creación". Ed. Gedisa. Barcelona 1987.

D'altres:

- Eco U. "Tratado de Semiótica General". Ed. Lumen. 1977.
- Ullmann S. "Semántica. Introducción a la ciencia del significado". Ed. Aguilar. 1980

Tractat sobre joc simbòlic i exposició de treballs experimentals que permeten entendre els aspectes representacionals que són a la base del joc simbòlic:

- Elkonin D. B.: "Psicología del Juego". Aprendizaje, Visor. Madrid 1980
- Piaget J. "La formación del símbolo en el niño".

Textos que permeten conèixer i interpretar els mecanismes representacionals d'elaboració del dibuix infantil, i valorar la seva evolució.

- Bombi A.S. y Pinto G. (1993) "Los colores de la amistad". Madrid. Visor.
- Eisner E. W. "El arte y la creación de la mente. El papel de las artes visuales en la transformación de la conciencia". Paidós. 2004.
- Fortuny J. El dibujo como expresión del pensamiento. A: M. Moreno.(Coord.) "Ciencia Aprendizaje y Comunicación". Ed. Laia. Barcelona 1988.
- Gardner H. "Educación artística y desarrollo humano". Paidós. 1994.
- Leal A. (1998) Lenguajes para sentir y pensar. A. "Cuadernos de Pedagogía". Nº 271 / Julio Agosto.
- Leal A. Simbolización gráfica, medio de expresión e instrumento de pensamiento. A: "Infancia y Aprendizaje" 2006. 29 (2) pp. 203-218.
- Widlöcher D. : "Los dibujos de los niños". Barcelona. Herder 1978.

D'altres:

- Rev: Bulletin de Psychologie: La communication par images. 386 XLI 1987-1988. 13-16
- Rev. Communications: Apprendre des médias. Nº 33. 1981.

Textos que aborden els codis de la imatge, útils per entendre les interpretacions que la població infantil porta a terme sobre diversos tipus d'imatge:

- Aumont J. y Marie M. "Análisis del film". Paidós. 1993.
- Berger J. y Mohr. "Otra manera de contar". Ed. Mestizo. 1998.
- Borrego C. (1997) "Narraciones televisivas y modelos ideológicos de socialización". A: Cultura y Educación 5, 45-68.
- Dubios Ph. "El acto fotográfico. De la representación a la recepción". 1994 Paidós.
- García Galera. Mª C. "Televisión, violencia e infancia". Gedisa. 2002.
- Greenfield M. P. "El niño y los medios de comunicación" Ed. Morata. Madrid. 1985
- Gubern R. "El lenguaje de los comics" Rd. Península. 1982.
- Leal A. (2002) Narraciones audiovisuales y representaciones infantiles: los roles masculino y femenino. A "Cultura y Educación" 14 (3) , 313-326.
- Leal A. (2003) Mirar y pensar desde la cultura de género. A: "Anuari de Psicologia" vol 34. 279-290.
- Torres E. y Conde E. (1994) Medios audiovisuales y desarrollo social. A: Mª José Rodrigo (ed.) "Contexto y Desarrollo Social". Ed. Síntesis. Madrid.
- Zunzunegui S. (1989) "Pensar la imagen". Cátedra. UPV Madrid.

Textos que tracten sobre els mecanismes de producció de sistemes gràfics de simbolització bàsics pels aprenentatges escolars.

- Garton A. Y Pratt C. (1991) "Aprendizaje y proceso de alfabetización" Paidós.
- Leal A. "Construcción de sistemas simbólicos. La lengua escrita como creación" Ed. Gedisa. Barcelona 1987.
- Olson D. El mundo sobre el papel. El impacto de la escritura en la estructura del conocimiento. Gedisa. 1998.
- Sastre G.: Las escrituras aritméticas. A: "Enciclopedia Práctica de Pedagogía". Ed. Planeta. Vol II. Barcelona 1988.
- Sellarés R. Bassedas M.: La construcción de sistemas numéricos en la historia y en los niños. A: "La Pedagogía Operativa" (M. Moreno, coord.) Barcelona. Laia 1989.

Textos que tracten el llenguatge des d'una perspectiva de la construcció dels significats per part del subjecte.

Tanmateix són d'utilitat per treballar els aspectes representacionals implicats en el llenguatge.

- Lakoff G. and Johnson M. "Metáforas de la vida cotidiana". Madrid. Cátedra. 1986
- Leal, A.(1974) Lenguaje, Acción y Conocimiento en diferentes medios socio culturales. A: "Anuari de Psicologia" 2; 49-85.
- Oleron "El niño y la adquisición del lenguaje". Morata 1985.
- Moreno M, Sastre G., Bovet, M. y Leal A.: "Conocimiento y Cambio". Ed. Paidós. Barcelona 1998.
- Worf B.L. "Lenguaje, pensamiento y realidad". Barral Editores. 1971.